

1er. Congrés

8 i 9 de juliol de 2016
Sant Feliu de Llobregat

Document de síntesi dels àmbits

Índex

PRESENTACIÓ	3
SÍNTESI ÀMBIT 1: IDENTITAT CULTURA I CONEIXEME.....	4
SÍNTESI ÀMBIT 2: COMPROMÍS, COHESIÓ SOCIAL I DINAMITZACIÓ ECONÒMICA.....	8
SÍNTESI ÀMBIT 3: ENTORN I GESTIÓ DEL TERRITORI.....	12

PRESENTACIÓ

Mirem la comarca, des de Montserrat fins els mar, seguint el curs del riu que ens dóna el seu nom. Acostem-nos als espais naturals del Delta, resseguim el Parc Agrari i totes les zones on encara és possible la pràctica de l'agricultura. No ens oblidem de les nostres muntanyes, les del Baix i les de la serralada de Collserola. Reconequem-nos totes les persones en les nostres viles i ciutats, en els espais creats per a la indústria i pel transport. Reivindiquem el dret a gaudir de l'aire, de l'aigua i de la terra. Comença el temps d'aconseguir un Baix Llobregat més influent a Catalunya que s'incorpori com a tal a l'agenda dels reptes de la regió primera.

Ens hem convocat per repassar l'evolució de la comarca i extreure'n les lliçons que ens dóna la història. Perquè necessitem debatre i posar en comú els nous reptes en les matèries que ens han estat definidores com a col·lectivitat ubicada en un territori complex i estratègic. Els recursos són finits, i orientar el futur és una tasca forçosament col·lectiva, amb múltiples actors culturals, socials, econòmics i polítics. Això és **EL BAIX LLOBREGAT A DEBAT**. Un Congrés impulsat pel Centre d'Estudis Comarcals, que compta amb un ampli ventall d'entitats i d'institucions que el coorganitzen i li donen suport. De manera serena i participada hem fet una mirada al passat per situar-nos en el present i per dissenyar el futur. El treball transversal i multidisciplinar ha servit per sumar capacitats i potencialitats, de vegades no prou visibles, que permetran articular el conjunt de propostes i de possibles acords respecte dels reptes que ens afecten o que ens interpel·len en el recent estrenat segle XXI.

Una iniciativa pionera, un exercici de participació que suma la mirada de la ciutadania, la de l'expertesa, la de les persones que exerceixen responsabilitats institucionals, econòmiques o socials. Durant mesos i arreu del territori, s'han articulats espais per reflexionar i debatre propostes pel futur de la comarca. Per disposar d'un diagnòstic fet des de tres àmbits d'anàlisi, que determinaran objectius estratègics i esdevindran línies de futur per a la comarca amb criteris de cohesió social, econòmica i territorial.

Aquest àmbits han estat:

1. Identitat, cultura i coneixement.
2. Compromís, cohesió social i dinamització econòmica.
3. Entorn i gestió del territori.

Alguns dels reptes detectats són totalment transversals i necessiten de la contribució i de l'encavalcament de l'àmbit i dels agents culturals, de l'econòmic i del de la gestió del territori. Així, la definició de la identitat del Baix Llobregat, l'aprofitament de la proximitat de Barcelona com a factor positiu de desenvolupament des dels criteris de la "peer polity" (tracte entre iguals) o el sorgiment del nou model social, econòmic i energètic que albira l'actual crisi i que ens han de dur a un nou marc d'equitat, en són alguns dels més importants.

Aquest és un document en evolució i obert. És una síntesi dels documents generats des dels tres àmbits de treball que podreu consultar al web del congrés (www.baixllobregatadebat.cat).

SÍNTESI ÀMBIT 1: IDENTITAT CULTURA I CONEIXEMENT

En un moment de **canvi de paradigma social** com el que estem vivint, de nous valors emergents, hem de repensar els valors culturals que compartim, per saber si són adients per superar els reptes que ens depara el futur. I per fer-ho ens cal l'estudi i la recerca sobre els problemes de la pròpia societat per passar del coneixement a la reflexió i d'aquesta a l'acció compromesa per millorar la societat.

En aquest àmbit hem volgut acostar-nos a la **cultura**, la **identitat** i el **coneixement** del Baix Llobregat a través de les manifestacions culturals que viuen i practiquen els pobles, de les identitats diverses i dels coneixements que hem recollit durant el llarg procés precongressual. Els coneixements acumulats sobre la construcció social de la identitat o identitats del territori i sobre les pràctiques culturals més esteses a la comarca, estan impregnats de valors socials, que, alhora, són creadors d'identitat i de cultura.

La **construcció social** i la creació de **relacions de pertinença** estan integrades en el mateix procés de naixement d'una **identitat col·lectiva en permanent evolució**. La recerca i el coneixement sobre els moviments socials han corroborat un **model de cultura democràtica, basada en la defensa dels valors de justícia, equitat i de solidaritat**, que ha ajudat a construir la identitat col·lectiva del Baix Llobregat a través de les lluites per les llibertats, el moviment obrer, el veïnal, la defensa de l'agricultura, el compromís dels primers ajuntaments democràtics i molts altres moviments que han conformat el passat recent i el present.

En el procés de construcció social cal fer visible l'aportació de la dona, introduint de manera sistemàtica una **visió de gènere** i també incorporar la **mirada del jovent** a partir de les seves realitats diverses i de la seva història més recent. Alhora, el progressiu **envelliment de la població** fa obligatori dissenyar polítiques culturals per a aquest sector.

La crisi iniciada el 2008 propicia un nou context global que es manifesta intensament als àmbits comarcals i locals. En aquests moments de transformació és quan les societats han de **repensar les seves identitats** i les seves pràctiques culturals i, si volem una **societat inclusiva i democràtica**, que freni la desigualtat social, haurem de posar el coneixement i la recerca al servei d'assumir aquest repte. La construcció d'un veritable estat del benestar per a tothom és l'única garantia de cohesió social, d'integració i de convivència.

El teixit humà de la comarca és molt divers, les tres grans **onades migratòries** hi han aportat una gran diversitat demogràfica, ètnica i cultural. L'acollida de la immigració, tant l'onada dels anys vint del segle XX com la dels anys cinquanta, seixanta i setanta, i també la nouvinguda més recentment, no sempre ha estat reeixida. En aquest sentit, és necessari fomentar el coneixement entre les persones de diferents procedències, aprofundir en el **diàleg intercultural**, per viure la diferència com un enriquiment col·lectiu i mantenir el treball conjunt del teixit social i de les administracions locals per construir ciutats acollidores i inclusives.

Troblem als pobles del Baix Llobregat un **ric teixit associatiu** molt organitzat al voltant de la **cultura popular** (fires, festes, teatre, gegants, dimonis, grallers, corals, esbarts...) i de les noves expressions culturals, que ha ajudat a perfilar i matisar una identitat col·lectiva complexa, en la qual la cultura és un mecanisme **d'inclusió social** i de **cohesió**.

Els **diferents paisatges** de la comarca (industrial, rural i natural, metropolitana...) conformen la seva diversitat social i integren un ric patrimoni sovint desconegut. Hem de **millorar la valoració d'aquest patrimoni** (material i immaterial) com a element que ens ajuda a comprendre la nostra història i ens atorga singularitat. Durant les darreres dècades, molts d'aquests béns culturals ha patit les conseqüències del creixement urbà i industrial i de les infraestructures. Tothom coincideix que cal frenar aquest procés de destrucció i protegir el patrimoni, especialment l'industrial, que és un referent simbòlic de la comarca.

Ha emergit en alguns casos la preponderància dels **sentiments de pertinença local** respecte als comarcals. La comarca es percep en ocasions amb una identitat metropolitana i perifèrica a la gran Barcelona. L'àmplia oferta cultural d'aquesta ciutat atrau la població baixllobregatina. Això explica, en

part, la dificultat de consolidar el consum cultural comarcal. L'existència d'una coordinació comarcal, compartir l'oferta **cultural** (teatre, cinema, arts plàstiques, música...), **mancomunar alguns serveis** (patrimoni, poliesportius, programes socials...), millorar la mobilitat i aprofitar la idiosincràsia del territori, podria fer de la cultura un element de transformació i d'identificació que projectaria l'oferta comarcal.

El **finançament** de la cultura és molt controvertit. La seva **permanent precarietat** ha estat un tema recurrent que ha sorgit en molts debats. Les retallades per una banda i l'absència d'una llei de mecenatge afecten negativament la producció i el consum culturals i generen desigualtat socials i culturals. Aconseguir un bon finançament és una tasca difícil, però no impossible. La iniciativa privada és també present en el finançament, la programació, la gestió i la producció de cultura. Així ho hem constatat en teatre, en música, en arts plàstiques...; possiblement fer convergir i **coordinar els esforços privats** i els que aporta la **vida associativa cultural** amb els de les **institucions públiques**, ensems amb una bona **llei de mecenatge** seria el camí per superar aquesta situació precària i posaria la cultura al centre de la convivència col·lectiva.

En l'àmbit **teatral** és una comarca activa i amb tradició de teatre amateur. El teatre popular continua viu i un bon exemple en són les representacions del Pastorets i de la Passió. Estem en una comarca gran consumidora de **cinema** i mereixen una menció especial la proposta de multicines del centre comercial Splau i l'experiència del Cinebaix, creat per una cooperativa gestionada per voluntaris i voluntàries que ha consolidat bones programacions i amb projecció comarcal.

En programació de **dansa i música** el panorama és molt divers. Les escoles municipals de música han elevat el nivell musical dels pobles i han proporcionat un gran protagonisme a les activitats musicals de tot tipus (jazz, pop, clàssica, folklore...). Ha reeixit una experiència comarcal molt interessant: Contrabaix. En dansa, les acadèmies de ball i els esbarts són les pràctiques dominants. Existeixen festivals i concerts arreu i també, en directe o a través de retransmissions, es fan concerts i òperes a diverses poblacions.

Les arts plàstiques estan molt fragmentades i disperses. Manquen polítiques públiques d'estímul de les arts de caràcter comarcal. Falten centres de creació i espais per exposar l'art (pintura, escultura, videoart, fotografia...), es necessiten espais físics on es desenvolupi activitat artística, però també hi manca una bona distribució i comercialització i un incentiu al consum dels productes artístics.

Al Baix Llobregat hi ha molta activitat de **cultura literària**: poetes i novel·listes, editorials, biblioteques, premis literaris... Les **biblioteques** s'han convertit en nodes de socialització ciutadana a través de la cultura. Els **arxius** fan una important tasca de conservació i divulgació de la història i tenen un pes específic en la generació de coneixement. Els **museus**, realitzen exposicions temàtiques i conferències; hi ha una gran diversitat i alguns estan especialitzats (ceràmica, agricultura,...).

En general, en l'àmbit de la creació artística hi ha poc suports adreçats a segments específics de la societat: el talent juvenil és poc visible o la participació de les dones no té incentius que tendeixin a eliminar les desigualtats per raó de sexe i s'afavoreix poc la innovació i les formes alternatives front a la tradició.

L'**esport** és un fenomen social que té una gran incidència en l'educació, la cultura i el medi, és transmissor de valors i es desenvolupa en espais públics i privats. L'existència del Consell Comarcal de l'Esport contribueix a la coordinació i promoció d'iniciatives i a la millora de l'esport a la comarca. S'ha de tenir present també la relació entre l'àmbit públic i el privat, i cercar l'equilibri entre la funció de servei públic i la seva potència com a sector econòmic. S'observa una invisibilitat de les dones en l'esport.

En l'àmbit de **l'educació** la comarca es mostra dinàmica en la formació al llarg de la vida, en la formació ocupacional i en la formació professional. En l'educació obligatòria, seguint la tònica general del país, cal passar d'un creixement quantitatiu —s'ha assolit que tots els infants tinguin accés a l'educació i se'ls assigni un lloc escolar— a un **creixement qualitatiu**, cercant **l'excel·lència** i fent-la compatible amb **l'equitat**. Hi ha centres educatius innovadors que volen assolir aquest repte, però **manca lideratge**

positiu des de l'administració per afrontar-lo. Es troba a faltar una organització pròpia dels docents que estan a favor de la innovació metodològica i del canvi de paradigma educatiu basat en l'aprenentatge dels infants i joves, malgrat que algunes escoles de la comarca estant participant activament en aquest procés de canvi a través de Escola Nova 21.

El **municipi** podria ser l'àmbit territorial adequat des del qual estimular i garantir la **innovació educativa** a la comarca. En els àmbits formatius i en l'educació obligatòria, el paper dels ajuntaments coordinant els diferents actors i agents educatius en el territori (escola, entitats, ajuntament, famílies...) és cabdal. L'experiència pionera de la comarca en **educació en el lleure** ha de servir per coordinar el temps lectiu amb el temps no lectiu, perquè és en l'accés a les activitats extraescolars i en l'educació en el lleure on avui s'agreugen les desigualtats educatives. Les retallades han afectat l'educació: supressió d'aules de 3 anys, reducció ajuts 0-3 de beques menjadors, entre d'altres. És fonamental que l'educació compti amb els **recursos necessaris** si es vol construir una societat amb una ciutadania crítica i cohesionada.

Des dels anys de la transició democràtica, el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat i els centres d'estudis locals han fet una notable **aportació en estudis i bibliografia**. Ara es disposa de coneixements sobre el territori que es poden posar a l'abast de les escoles i per a la realització de projectes. Aquest camí pot contribuir a la **innovació educativa** i ajudaria a consolidar el nou paradigma educatiu i a fomentar en els infants i joves les competències socials i intel·lectuals necessàries per "aprendre a aprendre", o capacitat per aprendre autònomament al llarg de la vida.

El bucle **recerca / innovació / coneixement / divulgació** és actiu a la comarca i és útil tant per crear ocupació i dinamitzar l'economia en aspectes tècnics, com per facilitar la creació d'indústries culturals innovadores: itineraris socials i naturals, visites de patrimoni vinculades a gastronomia, treball per projectes a les escoles... Hem de garantir el **cicle integral del coneixement**: que la recerca sigui útil i que arribi a tota la societat. S'ha d'aprofitar el potencial del territori i pensar com la riquesa patrimonial pot generar oportunitats de dinamització econòmica.

La presència de **universitats** (UPC, Escola Superior d'Agricultura, delegació UB), de **centres tecnològics i científics** (Citilab, Museu de les Matemàtiques, Sant Joan de Deu...), de centres d'educació innovadors, d'entitats d'estudis... ens porten a afirmar que el Baix Llobregat és també un territori de recerca i de producció de coneixement. Caldrà però una major coordinació i treball en xarxa que multipliqui el potencial que representen aquests centres. S'han d'implementar mesures de transferència de coneixement.

Els **mitjans de comunicació** comarcals ajuden a refermar la identitat col·lectiva i són un instrument que per al coneixement i el reconeixement social. Aquests darrers anys, la digitalització i la xarxa han canviat radicalment els mitjans de comunicació arreu. Al Baix Llobregat, tot i no comptar amb una capçalera de referència i només disposar d'algunes poques revistes en paper, s'ha passat en pocs anys a la creació de diversos diaris i publicacions digitals, algunes amb projecció quasi comarcal. Al seu costat les ràdios locals i les TV, també les digitals, són uns mitjans de comunicació vius i cohesionadors del teixit social. Els mitjans juguen un paper cabdal en la **interacció** entre el **nou coneixement** i la seva **projecció social**. Cal comptar amb els mitjans de comunicació com a conformadors de la construcció social del territori.

REPTES D'IDENTITAT, CULTURA I CONEIXEMENT

1. La transversalitat de la cultura i el coneixement en la construcció d'una nova identitat dinàmica i emprenedora, fent-la interactuar per millorar la gestió de l'entorn, afavorir la cohesió social i dinamitzar l'economia del territori de manera sostenible.
2. Millorar la comunicació i la coordinació en polítiques culturals, programacions i projectes, establir xarxes de cooperació, fomentar circuits i activitats per atraure públic i consumidors culturals més enllà de la comarca. Crear una marca de Cultura del Baix Llobregat que faciliti la divulgació i una bona distribució i comercialització dels productes artístics i culturals.

PROPOSTES PER UN PECTE PER LA CULTURA I EL CONEIXEMENT

1. Recolzar polítiques públiques d'estímul de les arts de caràcter comarcal. Promoure centres de creació i espais per exposar l'art (pintura, escultura, videoart, fotografia...). Divulgar l'obra d'artistes i creadors i creadores de la comarca. Crear una Beca de foment de les arts, de finançament mancomunat i de caràcter anual i rotatiu.
2. Elaborar un Pla Estratègic del Patrimoni a la comarca i promoure una comissió de patrimoni del Baix Llobregat. Creació d'un centre d'interpretació de la indústria i d'un museu comarcal sobre l'agricultura. Crear un servei mancomunat de guies de patrimoni, amb coordinació entre les institucions públiques i les associacions culturals i d'estudi.
3. Construir un Banc de coneixement, que incorpori un cercador d'expertesa cultural i científica, d'experiències d'activitats en el món de la ciència, la tecnologia i el coneixement amb especial atenció a les dones i el jovent. Fomentar una major visibilització i empoderament de les dones i de la seva capacitat per generar riquesa i activitat econòmica en els sectors culturals.
4. Constituir una xarxa de memòria democràtica per reconèixer el valor de les lluites per la llibertat i la democràcia, que treballi per retornar la dignitat a les víctimes de la repressió durant el període comprès entre la guerra civil i la fi de la dictadura franquista.
5. Promoure la innovació educativa i generalitzar experiències d'Aprenentatge i servei. Afavorir la interrelació i coordinació entre l'oferta cultural, social, comunitària i escolar gràcies als Plans educatius d'entorn. Atorgament de beques menjadors i suport al 0-3. Manteniment dels ajuts a la infància i l'adolescència per participar en activitats extraescolars, de lleure o d'estiu.
6. Crear programes per Incentivar l'accés de noies a estudis tècnics i científics i afavorir l'atracció dels nois vers estudis d'humanitats i educació, en concret promoure la seva incorporació a la docència.
7. Promocionar una xarxa de mitjans de comunicació del Baix Llobregat, que ajudi a la difusió del coneixement, la cultura i la recerca.

SÍNTESE AMBIT 2: COMPROMÍS, COHESIÓ SOCIAL I DINAMITZACIÓ ECONÒMICA

Al Baix Llobregat, la indústria continua tenint un pes notable (28,7%) en relació al conjunt del sector industrial a Catalunya (21,3%). Així mateix, el sector serveis representa un 63,4% de l'activitat econòmica comarcal, una mica per sota del pes d'aquest sector a Catalunya (70,1%).

El Baix Llobregat és la tercera comarca en aportació al PIB català (11.0%), la qual cosa no es veu compensada pel conjunt de les inversions públiques que s'hi realitzen. Una circumstància que actua com a fre de les potencialitats de la comarca i de la seva cohesió social.

La crisi econòmica, financera i de model productiu que afecta al conjunt de les economies i mercats de treball, ha carregat els seus costos fonamentalment en les classes treballadores i té a la nostra comarca uns efectes econòmics concrets: l'enfonsament del sector de la construcció, la destrucció d'una part del teixit productiu i la desinversió pública en projectes i serveis. I també efectes socials: l'atur, les congelacions salarials, la precarització dels llocs de treball i els minses salaris estan fent que les rendes globals de les llars hagin caigut, en termes reals, per sota dels valors de fa una dècada.

Les polítiques d'austeritat, a banda de no funcionar per esperonar el creixement econòmic, han empitjorat la situació. Les retallades en els serveis públics aguditzen la fractura social, afebleixen el sistema de benestar local i la qualitat de vida de les persones, generen pobresa i fan créixer la desigualtat social, per edat i de gènere. L'atur de llarga durada s'està cronificant.

En el model productiu actual, els beneficis obtinguts de l'automatització dels processos productius han estat acaparats pel capital, expulsant una part important de la ma d'obra (factor treball) del sistema. **S'hauria d'avançar cap a un repartiment més just i redistributiu de les rendes, cap a una fiscalitat equitativa i cap a un repartiment del treball.**

La indústria, pel seu pes a la comarca, i les activitats econòmiques vinculades al sector industrial, juntament amb els centres de coneixement (UPC, Centres tecnològics, Centres de formació...) i les infraestructures de país (Port, Aeroport, xarxes viàries i ferroviàries), són una bona base per dissenyar una **estratègia de desenvolupament econòmic i social sostenible pel Baix Llobregat, amb més equitat, treball digne i cohesió social.**

Els sectors industrials amb més presència a la comarca, que a més són sectors tractors d'altres activitats, són l'automoció (estructurada en un clúster sectorial), la logística, l'alimentació, la indústria química, el turisme i el comerç.

El sector de la logística ofereix moltes oportunitats al Baix Llobregat. La comarca, per la seva situació estratègica, s'ha convertit en la plataforma logística multimodal més important de la Mediterrània (Port, Aeroport, transport viari i ferroviari). El futur corredor del Mediterrani consolidarà aquesta posició. Però cal tenir molt present que la comarca no ha de ser només un territori de pas de mercaderies, sinó que les empreses del sector ha d'aprofitar aquesta oportunitat per afegir valor a la cadena logística, han de millorar les condicions laborals i les capacitats i qualificació professional dels seus treballadors, reforçant la col·laboració amb els centres formatius, definint perfils professionals i incorporant experiències de formació dual; han de buscar l'equilibri entre rendibilitat econòmica i medi ambient i han de modernitzar les flotes de transport amb l'objectiu de cercar sistemes menys contaminants i més sostenibles.

Per afrontar els reptes de la internacionalització i la millora de la competitivitat, les PIMES de la comarca han de guanyar dimensió, establir aliances i clústers sectorials i potenciar la seva diversitat productiva que les fa estar presents en molts sectors d'activitat i que les dota de flexibilitat i capacitat d'adaptació als canvis. L'actual model econòmic de desenvolupament, que s'ha mostrat insostenible, afecta l'equilibri ecològic, impacta en el canvi climàtic i es veu limitat per l'exhauriment dels recursos no renovables. **La crisi energètica pot esdevenir una barrera a l'activitat empresarial, però també pot ser una oportunitat de futur si s'avança en propostes alternatives de desenvolupament sostenible.**

En l'àmbit empresarial cal preveure les transformacions necessàries per al mig i llarg termini: (1) innovació en els sectors vinculats a l'economia dependent del petroli (recerca, automòbils amb energies alternatives, transport de mercaderies amb nous mitjans...). (2) Reducció de la dependència del teixit empresarial de la PIME en relació a sectors d'activitats de futur complex. (3) El Clúster de l'automoció del Baix Llobregat és molt potent, però cal tenir present que les grans empreses tractores tenen els centres de decisió fora de la comarca. En aquests sentit les empreses proveïdores auxiliars vinculades al clúster han de reforçar les seves capacitats competitives, innovant i establint estratègies de diversificació.

De manera compatible amb l'activitat econòmica convencional, una estratègia de desenvolupament econòmic per la comarca ha d'afavorir nous formats i noves formes de treballar, produir i consumir, en **l'àmbit de l'economia social, cooperativa i solidària, en el tercer sector i en l'economia reproductiva**. Iniciatives d'alt impacte social i de valor públic, complementàries i aliades de les polítiques públiques.

La comarca compta amb un **actiu agrícola de primer ordre**: el Parc Agrari del Baix Llobregat. I amb altres espais d'activitat agrària d'interès. Es tracta d'espais d'alta capacitat productiva, continuadors de la tradicional activitat agrícola. Convé afavorir la continuïtat del sector amb iniciatives específiques (gestió dels espais, formació, banc de terres, acords d'aprofitament d'espais). Cal pensar també en factors identificadors de qualitat i en itineraris comercials alternatius (Km 0...).

La comarca compta amb capacitat per a enfortir les **relacions universitat, centres de formació i coneixement i empreses com un factor estratègic per a la creativitat, la innovació i la competitivitat empresarial**. El Parc Mediterrani de la Tecnologia/Campus de Castelldefels de la UPC és un important actiu de coneixement aplicat, amb voluntat d'esdevenir un suport efectiu de R+D+I de les empreses de la comarca. L'agència comarcal d'innovació **Innobaix** és un instrument públic-privat enfocat al foment i al desenvolupament en el camp de la innovació empresarial i l'empoderament de la ciutadania. Disposem també de nombrosos centres de formació que constitueixen una base imprescindible per a la preparació del jovent en les seves carreres professionals, per a la formació permanent de persones adultes i per a l'accés als coneixements bàsics de les persones novingudes per a la seva integració social i laboral.

L'economia urbana té en el comerç i l'hostaleria i en els serveis de proximitat els seus principals actius com a generadors de riquesa i d'ocupació. És necessari mantenir, consolidar i atreure activitat comercial i de restauració de qualitat a les nostres ciutats i donar una atenció especial al comerç de proximitat i al foment del consum responsable.

L'aposta per un turisme sostenible i de proximitat pot generar noves iniciatives emprenedores i d'ocupació. Al Baix Llobregat, al costat de l'emergent turisme de negocis, cal potenciar el turisme cultural, gastronòmic i familiar.

Els productes de qualitat agroalimentària són una bona base per a una proposta gastronòmica diferenciada. Aquesta singular aliança entre producció agrícola i gastronomia és un important actiu del territori i un tractor d'activitat econòmica per a la producció agrícola i ramadera i per a la restauració.

La comarca ha d'apostar per un **mercat de treball de qualitat, que asseguri la igualtat d'oportunitats als treballadors i a les treballadores**.

Convé un desenvolupament econòmic focalitzat en la creació de més i millor ocupació com a recepta eficaç per resoldre la lacra de l'atur i la desigualtat que ha afectat àmplies capes de població. Cal recuperar els avenços fets en el camí cap a la igualtat entre homes i dones, frenats per la crisi. **I és imprescindible eradicar la pobresa amb polítiques públiques d'ocupació, salut i habitatge**. En una societat desenvolupada no ens podem permetre situacions de risc i d'exclusió.

Al costat del salari del treball i del benefici empresarial, com a eines de redistribució de riquesa i per fer front a la dificultat d'aconseguir treball per a tothom, és oportú plantejar-se la renda garantida de ciutadania.

La precarització i la segmentació del mercat de treball, així com les noves formes de producció, estan determinant la manera d'entendre el factor treball i les relacions laborals en el segle XXI. El sindicalisme ha d'afrontar aquesta nova realitat per continuar lluitant pels seus objectius de sempre, promovent nous marcs d'acord i pacte, ampliant el seu ventall de representació i mantenint la defensa dels drets laborals, l'equitat, el repartiment de la riquesa i la justícia social.

L'ocupació de qualitat va vinculada a un sistema educatiu i de formació i qualificació professional que millori les competències professionals i doni resposta als perfils que precisa el teixit productiu.

La ciutat és l'espai on la desigualtat es manifesta en tota la seva cruessa. És des de la ciutat, des de la proximitat i en col·laboració entre l'ajuntament, el teixit social i les entitats del tercer sector, des d'on la construcció d'un **sistema local de benestar** serà més eficaç. Cal comptar amb recursos suficients, sobretot les administracions locals que són les més properes a la ciutadania, per poder implementar i desenvolupar les estratègies necessàries per a eradicar desigualtats i construir societats cohesionades.

En un territori complex com el nostre, la capacitat de **mobilitat de les persones** esdevé un factor d'integració social, laboral i de cohesió social. Les dificultats d'accés al treball, a la formació, als serveis o al lleure representen una barrera d'exclusió i generen desigualtats. Així mateix, un sistema de mobilitat mal resolt, com el que pateix la comarca, té una important incidència en l'economia personal i en el teixit empresarial i comercial, a través d'un increment dels costos de producció i dels serveis. Una mobilitat ineficient presenta problemes de sostenibilitat energètica, urbanística i ambiental, amb greus impactes sobre la salut.

La disponibilitat d'un **sistema de salut** eficaç és una de les claus del benestar de les persones i de la cohesió social de barris, pobles i ciutats. Cal entendre la salut com una manera de viure autònoma, solidària i joiosa; com un dret universal, atès per suficients serveis públics.

La comarca disposa d'una important xarxa de recursos sanitaris, malgrat que la crisi ha suposat la retallada d'alguns serveis. Cal revertir les retallades i ampliar i consolidar els serveis. A la comarca hi ha institucions per atendre col·lectius amb necessitats especials, però no són les suficients.

Els ajuntaments del Baix Llobregat tenen responsabilitats en el desenvolupament de polítiques públiques de salut. Unes polítiques transversals i integradores, enteses com a instruments per a millorar la vida dels ciutadans i les ciutadanes i com a medis per fer de les ciutats uns hàbitats saludables que facilitin l'autonomia i el benestar dels seus habitants.

La consolidació del sistema local del benestar ha de partir del reconeixement dels drets de les persones a l'accés a la cartera de serveis del benestar. La prestació pública de serveis millora les seves capacitats i la seva oferta quan s'estableixen estratègies de col·laboració público-socials-comunitàries. En aquest sentit, les administracions (i específicament els ajuntaments) haurien de posar en valor i implementar les polítiques de benestar tot recolzant-se amb l'àmplia xarxa d'entitats, associacions i empreses del tercer sector existents a la nostra comarca, les quals, al costat de la seva professionalitat, actuen amb valors solidaris i mostren la seva implicació en el tractament dels impactes més punyents de la crisi.

Per afrontar i superar la crisi i per construir un nou model de desenvolupament, la comarca disposa d'una **llarga tradició de diàleg, participació i compromís del conjunt de la ciutadania, les administracions locals i el teixit associatiu**, que han estat motor de la seva transformació i progrés social i econòmic.

Els ajuntaments, el Consell Comarcal, les organitzacions sindicals i empresarials tenen el repte de refermar el diàleg i el compromís, concretant acords que pilotin sobre mesures i projectes concrets, focalitzats en **una estratègia concertada de desenvolupament econòmic sostenible i de cohesió social**.

En aquesta estratègia de transformació i de progrés social i econòmic serà important incorporar noves dinàmiques de participació ciutadana, nous actors i noves agendes, tot atenent als nous reptes de la societat del coneixement, la sostenibilitat energètica i el medi ambient. I, per damunt de tot, serà important posar les persones i les seves necessitat en el centre de les propostes de futur.

REPTES I PROPOSTES PER UN DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC SOSTENIBLE I COHESIONAT SOCIALMENT

Posar les bases per a un nou model de desenvolupament sostenible econòmicament, socialment i ambiental.

1. Generar un ecosistema d'innovació que atregui i consolidi activitat econòmica de valor afegit en el territori.
2. Promoure entre el teixit productiu de la comarca R+D+I en col·laboració amb el PMT /campus de Castelldefels de la UPC, l'agència d'innovació Innobaix i la xarxa de centres tecnològics i de centres de coneixement i formació de la comarca.
3. Facilitar l'estructuració de clústers sectorials per millorar la cooperació entre les empreses i potenciar les seves capacitats competitives.
4. Apostar per l'economia de proximitat: agricultura, comerç, turisme.

Facilitar l'emergència i consolidació de l'economia social i solidària

8. Facilitar l'estructuració de xarxes d'economia social.
9. Promoure les clàusules socials en els contractes de l'administració local.
10. Promoure la col·laboració públic-comunitària per la consolidació de l'economia del bé comú.

Millorar l'ocupació i la seva qualitat

1. Millorar les capacitats de la negociació col·lectiva.
2. Millorar les capacitats i la coordinació dels Serveis Locals d'Ocupació, a través d'una carta de serveis territorials d'ocupació.
3. Lluitar contra la precarització laboral a través de la millora de la qualificació professional.
4. Posar en marxa, i coordinar a nivell comarcal, dispositius d'atenció personalitzada a aturats de llarga durada i a persones joves.

Una comarca cohesionada socialment amb una aposta decidida per l'equitat i la igualtat de gènere

1. Proximitat
 - Coordinació i producció compartida de serveis (administració-entitats)
 - Polítiques de gènere: repartiment de càrregues, igualtat en el treball i en la remuneració
 - Atenció a la gent gran, a les famílies monoparentals i a la infància.
2. Mobilitat
 - Millorar la connexió entre els municipis, amb vehicle, amb bicicleta i a peu.
 - Millorar la connexió entre els serveis de transport públic i millorar la seva gestió.
 - Optimitzar les infraestructures existents.
 - Generació de xarxes de transport, en lloc de línies.
3. Salut
 - Pla comarcal de salut
 - Polítiques municipals de salut.
 - Complicitat de l'administració amb el teixit associatiu i el tercer sector
 - Cartera de serveis de benestar col·laborativa (públic-comunitària)

Reforçar els espais de diàleg social i de concertació per desenvolupar projectes estratègics al territori

1. Enfortir i dotar de la màxima representativitat el *Consell Econòmic i Social del Baix Llobregat (CESBL)*, els *Consells Econòmics i Socials Locals* i els *Pactes locals per l'ocupació i l'activitat econòmica*.
2. Implementar les mesures de l'*Acord de concertació territorial per al desenvolupament econòmic local del Baix Llobregat*" (2012) i del "*Pacte per a la indústria al Baix Llobregat*" (2013).

SÍNTESI ÀMBIT 3: ENTORN I GESTIÓ DEL TERRITORI

A l'abril de 1983, el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat celebrava a Molins de Rei les 3res Jornades d'Estudis sobre el Baix Llobregat, amb el títol *Què en farem del Llobregat?* Com a corol·lari final de les conclusions es va expressar que *“caldría anar cap a un Pla Integral de tractament de la zona del riu que comportés la superació de les accions parcials, les quals són insuficients i contradictòries; per tot això el Centre es compromet a propiciar les tasques d'elaboració d'un dossier [...] amb l'objecte de proposar línies de treball a l'administració”*.

Un corol·lari inscrit a l'ADN del Centre fins els nostres dies: estudi/coneixement/proposta. En el marc dels treballs del congrés *El Baix Llobregat a Debat*, i en concret en l'àmbit de *Entorn i gestió del territori*, hem constatat que continua sent necessari treballar entorn a dos conceptes: superar accions parcials i aconseguir que les eines de planificació global concretin el treball a fer avui dia, tant per part de l'administració com pel conjunt de tota mena d'organitzacions.

L'any 1975 el Baix Llobregat tenia 551.971 habitants i l'any 2016 en tenim 806.651. En poc més de 40 anys la població ha crescut un quart de milió d'habitants. Aquest creixement ha anat paral·lel a **l'evolució de la democràcia i al rol adquirit pels ajuntaments** que han passat de cobrir necessitats bàsiques d'infraestructures locals com el clavegueram o l'enllumenat, a la dotació de nous serveis i la seva millora.

Els conceptes de “benestar/ocupació/generació de riquesa/desenvolupament territorial”, sempre apareixen a les agendes públiques i a les socials com antagònics amb la “protecció del territori/respecte a la biodiversitat/cura del medi ambient. L'esclat de la crisi de l'any 2008 ens situa en un nou escenari on es constata que el **creixement és finit** i que potser cal atendre altres prioritats, harmonitzant allò que ens pot semblar contradictori.

“Lo riu Llobregat també és vida”. La continuïtat i el desenvolupament de l'aplicació de la Directiva marc de l'Aigua de la UE i del pla de gestió de conca són les eines bàsiques per a la millora del Llobregat. Cal preservar el ric aquífer de la cubeta del Llobregat, que s'estén des de Montjuïc als contraforts del Garraf, ja que és una reserva estratègica de primer ordre que nodreix el Parc Agrari i fa possible els aiguamolls del Delta.

L'agricultura torna a emergir. Ens hem adonat que cal alimentar-nos i, si és possible, d'una manera saludable. El Parc Agrari és una eina poderosa per assegurar l'agricultura tot i que ens hem de superar i hem d'innovar. El Baix Llobregat és un territori divers, on es practica l'agricultura de regadiu i la de secà. La iniciativa del Parc Rural del Montserrat és esperançadora pel futur de l'agricultura de secà a la zona nord, compartint l'espai amb municipis d'altres comarques.

Quasi **el 60 % de la comarca és forest**, arbrat o no. Els boscos reben poca atenció i esdevenen un risc potencial atesa la climatologia de la zona i els efectes del canvi climàtic. L'aprofitament forestal a la comarca és escàs. El país dedica molts recursos a mitjans per a l'extinció d'incendis i en canvi no disposa de plans estratègics per a la gestió del bosc.

El Baix Llobregat també és una comarca marítima. Des dels espais naturals del Delta fins a Montserrat, passant per tot el curs del riu, per Collserola, per la muntanyes i per les platges, la comarca es reconeix en un **entorn natural fortament pressionat per la densitat urbana**, per la presència humana i per la multitud d'infraestructures i d'activitats de tota mena.

Totes les poblacions tenen característiques comunes de vida urbana i conformem un espai de primera i segona corona a l'entorn de Barcelona. Junts formem un conglomerat urbà de més de vuit-cents mil habitants que tenim comportaments urbans similars. Podríem afirmar que **la comarca també és una ciutat de ciutats**.

Les ciutats del Baix Llobregat han esdevingut espais on s'han produït tota mena d'interaccions humanes, creatives, cooperatives i de treball en xarxa. Des de fa anys se'ns han ofert com l'indret on conflueixin **diferents maneres de viure i de conviure** i on la diversitat i la pluralitat hi han estat molt presents.

La profunda crisi econòmica del 2008 també ha convertit les ciutats en l'escenari de la reclamació de **drets bàsics**, com l'educació i la salut; i també de **necessitats primàries** com l'habitatge, l'alimentació, l'energia/llum/calefacció o l'aigua. Les ciutats avui han d'estar preparades per assumir quatre reptes fonamentals: la funcionalitat, la sostenibilitat, l'equitat i el govern.

El **viure adossats** ha esdevingut el nou paisatge urbà al Baix Llobregat en els darrers anys. Entre 1987 i 2001, en alguns municipis, 3 de cada 4 habitatges nous van ser unifamiliars (75%), mentre que en el conjunt de la comarca aquesta quantitat va suposar un 32%. Això ha generat **nous comportaments socials**, de relació i de convivència. I veiem els seus efectes, com l'intens ús del vehicle privat, les àrees comercials fóra del centre de les ciutats i la manca d'identificació dels residents amb el municipi on viuen. Aquest fenomen de la **nova urbanització es complementa amb les urbanitzacions inacabades dels anys 60**, en les quals hi manquen encara serveis tan bàsics com el clavegueram, i que s'estenen com un mosaic a les muntanyes, principalment de l' Ordal. Les dificultats d'aquestes urbanitzacions s'incrementen perquè abordar l'adequació, amb la corresponent càrrega dels seus costos sobre els propietaris de les parcel·les, es fa difícilment assolible.

La **ubicació de la comarca** i la **fàcil comunicació amb Barcelona** han estat sempre un dels punts forts del Baix Llobregat. Aquest gran avantatge també ens ha generat moltes servituds. La comarca ha esdevingut una autèntica via de serveis que de manera radial s'adrecen cap a Barcelona. Autovies i autopistes, xarxes ferroviàries de rodalies i de gran velocitat. La influència del Port i la presència de l'Aeroport. Les xarxes d'abastament d'aigua, de rec i pel consum humà. Les xarxes de depuració d'aigua. La conducció de salmorres, les xarxes de transport de l'energia elèctrica i de combustibles. L'entorn del riu esdevé una galeria de serveis.

El riu ens uneix i ens separa alhora, atesa l'escassa intercomunicació entre un costat a l'altre ja sigui de les persones a peu, en vehicles privats o en transports públics. Les prioritats han estat la construcció de xarxes per sobre dels plans de gestió dels serveis i hom ha oblidat la millora de xarxes existents o l'acabament d'obres començades. Un exemple paradigmàtic ha estat la no supressió d'un pas a nivell de tanta intensitat de trànsit com el de la via de Renfe a Sant Feliu de Llobregat, que ha impedit millores en la freqüència de trens.

La **planificació territorial i urbanística** ha estat i és una eina cabdal, perquè amb rigor i serenitat sapiguem preveure de manera ordenada les necessitats de les persones per viure i conviure en un territori, **no posant en perill els recursos bàsics** per a l'existència de la vida.

La comarca necessita **trencar l'aïllament del sòl agrícola**, resseguir la connectivitat de la conca fluvial, vincular les muntanyes i els espais naturals, protegir la façana litoral i el sistema de dunes de les platges. Els nostres ulls s'han de fixar en tot allò que durant anys, potser, s'ha considerat en un segon ordre o subsidiari.

Les necessitats derivades de la immigració donaren com a resultat el **Pla General Metropolità de l'any 1976**, que preveia un creixement ordenat però no una regeneració urbana. A partir d'aquí els planejaments urbanístics es divideixen en dos àmbits: a escala general i a escala local. Les eines emprades pel planejament urbanístic han tingut riscos importants. Un d'ells ha estat l'ús i l'abús del conveni urbanístic, que és la paradoxa del fracàs urbanístic.

El que avui es proposa és passar d'un sistema urbanístic plurinuclear a **una xarxa de ciutats** amb centralitat; una estructura compartida, cohesionada i ben connectada amb una lògica comuna que permeti la relació amb altres territoris, considerant el medi i la protecció dels espais. I, sobretot, que sempre es desenvolupi tenint en compte la ciutadania.

Entre els anys 2000 i 2006 hi va haver un canvi de perspectiva en els plans territorials: per primer cop es considerava que **tot territori té valor ecològic** i que alhora tot el territori està connectat ecològicament. Dit això, cal entendre que la valoració ambiental és imprescindible per planejar els territoris perquè així es prevenen els problemes ambientals i es garanteix més qualitat de vida.

En l'agenda dels propers anys, la **transició energètica**, la consideració del residu com a recurs, la mitigació dels efectes del canvi climàtic i la protecció de la qualitat de l'aire, són i seran eixos bàsics per a la planificació del territori, dels espais urbans i de les ciutats, així com per a l'activitat econòmica, la logística i la mobilitat

L'energia dels combustibles fòssils ha contribuït a grans avenços de la humanitat per fabricar tota mena de productes i brindar tota mena de serveis. Aquests combustibles emprats en els darrers 200 anys presenten diferents dificultats, des del possible exhauriment, fins els efectes que tenen a l'atmosfera provocant el canvi climàtic. Hem de **cercar alternatives al carbó, al petroli, al gas natural i a l'urani**.

El declivi dels recursos energètics fòssils posa en risc aspectes fonamentals de la nostra existència com són el subministrament alimentari, els serveis de les nostres llars, la mobilitat, les telecomunicacions o el sosteniment econòmic de les persones a través dels llocs de treball.

Coneixem tecnològicament les **energies renovables** com la solar, l'eòlica, la geotèrmica o la de la biomassa. La qüestió clau és si tenim arreglades les agendes públiques i les activitats productives respecte al canvi energètic.

La comarca per la seva diversitat en matèria d'activitats econòmiques i productives, i per la seva particular geografia, ja ha començat a rebre els efectes del **canvi climàtic**: pluviometria, torrencialitat, augment del nivell del mar, sequeres, calor, major vulnerabilitat dels boscos i efectes sobre la salut. Hi ha municipis com els de Castelldefels i Viladecans que ja han aprovat un Pla d'adaptació al canvi climàtic.

La salut pública és un bé comú. La cura per la **qualitat de l'aire** és un objectiu multidisciplinari que entre altres mesures requereix la minoració dels efectes del transport en vehicles altament contaminants, per tant el foment del transport col·lectiu i amb vehicles menys contaminants esdevé una de les prioritats.

Cal passar d'una economia lineal a una economia circular, imitar el cicle de la natura; es tracta d'abandonar la concepció de **"residu" per a convertir-lo en "recurs"**, aprofitar tot el que es genera. Actualment un 20% dels recursos es poden tornar a utilitzar i cada cop hi ha més estratègies per a fer-ho (més enllà de les conegudes *reduir, reutilitzar i reciclar*). En definitiva, es tracta de separar el creixement econòmic del creixement del consum de recursos per tal de reduir els residus.

Som protagonistes d'un **canvi d'època**, no d'una època de canvis. El moment actual és l'adolescència de la nova etapa on tot es manifesta i encara no es troben els canals per on hauran de transcórrer les noves activitats humanes.

La constatació del **Baix Llobregat com a comarca de comarques o com a ciutat de ciutats**. La voluntat de la societat baixllobregatina de no voler ser "el pati del darrera", l'afirmació de "l'orgull de baix". Avui ja són la marca d'aquest territori. Al Baix Llobregat ha crescut la consciència que **no hi ha Àrea Metropolitana de Barcelona, sense els municipis de la comarca**. La comarca del futur vol dialogar de tu a tu amb Barcelona.

La **complexitat institucional** que opera en el nostre territori amb nivells de decisió política (UE, Estat, Generalitat, Diputació, AMB, Consell Comarcal i Ajuntaments) ens demanda una **simplificació política i administrativa** que avui és una assignatura pendent que no admet demora, sinó se'n ressentirà la governabilitat i la salut democràtica.

Cal reivindicar l'actiu dels **ajuntaments**, que des del passat recent han contribuït i contribuiran en el futur, a la transformació de la comarca. La cooperació, la col·laboració, la confluència, la coordinació, la complementarietat són les paraules "co" que assenyalen el camí que ha d'emprendre la comarca per adquirir un nou rol en el futur del territori i del país, així com també serveixen per definir **noves maneres d'entendre l'administració pública i l'interès general**.

Una de les preguntes que ens podem fer és: *a l'actualitat, on està escrit que hi hagi un sol model de comarca?* El Baix Llobregat és una *comarca plural territorialment i socialment*. **La comarca del futur serà la que la gent decideixi**.

REPTES D'ENTORN I GESTIÓ DEL TERRITORI

1. Garantir la preservació dels aquífers del Llobregat.
2. Garantir la qualitat de l'aigua del riu i del seu entorn natural.
3. Garantir la preservació del Parc Agrari del Baix Llobregat i afavorir la creació del Parc Rural del Montserrat.
4. Garantir la preservació dels espais naturals de la comarca (Delta-litoral, Garraf-Ordal, Collserola-Montserrat, rius Llobregat-Anoia) implantant mesures de protecció de la biodiversitat i promoure els futurs plans de connectors ecològics.
5. Innovar en matèria d'activitat agrícola.
6. Establir per primera vegada una estratègia de gestió forestal.
7. Incidir en el planificació territorial i urbanística de manera que sigui interdisciplinària , orientada per les eines d'avaluació ambiental estratègica i que reculli la veu de la comarca.
8. Repensar les agendes de les ciutats entorn els eixos de funcionalitat, sostenibilitat, equitat i govern.
9. Dotar a les ciutats de més centralitat i avançar cap a una comarca policèntrica.
10. Resoldre l'aïllament de zones d'urbanització de baixa intensitat per afavorir la intercomunicació, i convertir-les en zones d'intensitat urbana creant models propis.
11. Promoure plans de gestió de serveis i de xarxes en matèria de comunicació de persones i de mercaderies per sobre de noves construccions, tot i que cal acabar obres d'infraestructures pendents.
12. Intensificar la creació de potents nòduls d'intermodalitat, millorant també les interconnexions de les xarxes de rodalies.
13. Prioritzar la intercomunicació comarcal entre un costat i l'altre del riu.
14. Superar dèficits històrics i aconseguir la supressió del pas a nivell de Renfe a Sant Feliu de Llobregat, cosa que facilitaria una millor circulació de la línia.
15. Promoure l'elaboració de Plans municipals d'adaptació al canvi climàtic.
16. Establir una estratègia comarcal de Transició Energètica.
17. Proporcionar eines pel seguiment dels Plans especials de protecció de la qualitat de l'aire.
18. Promoure polítiques de residus a partir dels plans de prevenció, amb el concepte que "residu és recurs".
19. Establir que la comarca del Baix Llobregat en el seu conjunt forma part de la Regió primera i que necessita d'eines de gestió comuna.

PROPOSTES:

- 1) **De la terra:** *el riu, l'agricultura, el bosc, els espais naturals i la biodiversitat.* Trencar l'aïllament del sòl agrícola, resseguir la connectivitat de la conca fluvial, vincular les muntanyes i els espais naturals, protegir la façana litoral i el sistema de dunes de les platges:
 - Preservar els aquífers, qualitat de l'aigua i entorn natural
 - Posar en valor el territori i la biodiversitat com a targeta de presentació de la comarca
 - Prioritzar eines de gestió útils per a la millora dels espais
 - Fer compatible l'ús social i l'accés de les persones als espais naturals i la preservació

- Promoure l'ampliació del Parc Agrari i dotar-lo de més eines (disciplina urbanística)
- Impulsar la creació del Parc Rural del Montserrat
- Elaborar el Pla estratègic de gestió forestal del Baix Llobregat

2) **De les urbs:** les ciutats, la urbanització de baixa intensitat, les infraestructures, la planificació. Entendre al comarca com un espai viu, com una estructura orgànica. No com un compendi de peces més o menys ben encaixades. La comarca viu, respira i es comunica. L'hem de considerar en el seu conjunt:

- Dotar-nos d'eines perquè la ciutadania de la comarca tinguem veu en la planificació territorial i urbanística i que aquest sigui interdisciplinària, orientada per les eines d'avaluació ambiental estratègica.
- Establir l'estratègia de Baix Llobregat una comarca policèntrica "ciutat de ciutats" amb una nova agenda que contingui els eixos de funcionalitat, sostenibilitat, equitat i govern.
- Situar entre les prioritats de les agendes públiques la necessitat de protegir la vulnerabilitat de les persones en matèria d'habitatge.
- Crear un àmbit que sumi institucions, ciutadania, sectors econòmics per incidir en els plans de gestió de serveis i de xarxes en matèries de comunicació de persones i mercaderies. Promocionant el transport públic i la intercomunicació de la comarca, sobre tot, entre un costat i l'altre del riu.

3) **Dels elements:** l'energia, el canvi climàtic, l'aire, els residus.

En l'agenda dels propers anys: la transició energètica, la consideració del residu com a recurs, la mitigació dels efectes del canvi climàtic i la protecció de la qualitat de l'aire, són i seran eixos bàsics per a la planificació del territori, dels espais urbans i de les ciutats, així com per a l'activitat econòmica, la logística i la mobilitat:

- Crear la comissió comarcal per a la Transició energètica, establint mesures a curt, mig i llarg termini
- Elaborar plans municipals de prevenció de generació de residus. No només ocupar-se de la recollida i el tractament
- Elaborar Plans de mitigació del canvi climàtic, aprofitant tots els recursos com ara la capacitat de l'activitat agrícola per absorbir l'escalfament
- Dotar-nos d'eines de seguiment interdisciplinari (salut pública/ciutadania/empreses) per revertir la greu problemàtica de la contaminació atmosfèrica

4) **De la ciutadania :** una sola comarca, múltiples singularitats, una vinculació positiva i enriquidora amb la gran ciutat de Barcelona que ha exercir la capitalitat des de la responsabilitat i sense arrogància. El Baix Llobregat s'ha de relacionar amb peu d'igualtat amb Barcelona i el seu entorn. Sense Baix Llobregat no hi ha àrea metropolitana:

- Reforçar la personalitat de la comarca, defensar els interessos comuns, orientar-nos a solucions de simplificació administrativa i empoderament de la ciutadania. El Baix Llobregat serà el que les persones vulguem.